

Rezultati javne rasprave o pravima građanstva EU-a 2020.

INFORMATIVNI LETAK

15. prosinca 2020.

Komisija je održala javnu raspravu o pravima građanstva EU-a između srpnja i listopada 2020., koja zajedno s Eurobarometrom o građanstvu EU-a i demokraciji pruža podatke za Izvješće o građanstvu 2020. U raspravi je primljeno 343 odgovora iz 26 država članica EU-a i Ujedinjene Kraljevine¹. Osim toga, dionici, prvenstveno iz civilnog društva, poslali su i 23 dokumenta o stajalištu. Kao takvi, rezultati sažeti ispod ne mogu se generalizirati za EU stanovnike nego više služe za dobivanje dubinskog uvida. Sav je doprinos analiziran kako bi se razjasnio način na koji se razumiju, provode i doživljavaju prava građanstva u praksi. U ovom informativnom letku naglašavaju se glavni zaključci, koji se mogu dodatno istražiti u Izvješću o javnoj raspravi 2020. o pravima građanstva EU-a.

Provedba prava građanstva EU-a

Kako bi mogli provoditi prava, građani moraju znati za njihovo postojanje. Više od 60 % ispitanika, njih 167, smatra da se ne poduzima dovoljno da bi se građane EU-a obavijestilo o njihovim pravima građanstva EU-a. Neka informativna web-mjesta, kao što je „Europa”, dobro su poznata, ali općenito ispitanici smatraju da je previše pojedinačnih web-mjesta i da je potrebna konsolidacija.

Više od 75 % ispitanika, njih 202, smatra da bi bilo korisno kada bi se mogli obratiti određenom tijelu vlasti na nacionalnoj razini koje bi im pružilo podršku u provedbi njihovih prava građanstva EU-a.

Kada su upitani o tome što ograničava pristup građanima njihovim pravima građanstva EU-a, ispitanici su spomenuli digitalni jaz, nedostatak web-mjesta s pojednostavljenim informacijama i nedovoljno građansko obrazovanje u školama diljem EU-a.

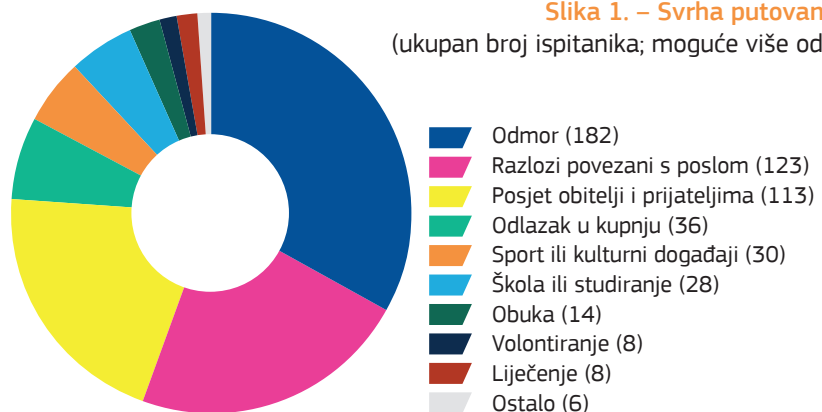
Mreža „Civilno društvo Europe” predlaže da bi informacije „**trebale biti dostupne u školama, na poslu i u agencijama povezanim s poslom, u zdravstvu, putničkim agencijama te putem udruga koje pružaju usluge građanima ili gdje se provodi obrazovanje, rekreacija i sportske aktivnosti kako bi se doprlo do maksimalnog broja ljudi**”.

Pravo slobodnog kretanja unutar EU-a

Pravo slobodnog kretanja među ključnim je temeljnim načelima jedinstvenog tržišta EU-a. Svaki građanin EU-a koji putuje u drugu državu EU-a ima ovo temeljno pravo građanstva EU-a.

Većina ispitanika izjavila je da su njihovi glavni razlozi za putovanje unutar EU-a bili odmor, zatim posao te posjet prijateljima i obitelji.

Četrdeset i tri ispitanika izjavili su da su doživjeli neki oblik diskriminacije kada su provodili svoje pravo slobodnog kretanja.

Izvor: Anketa EU-a, javna rasprava o pravima građanstva EU-a 2020. Napomena: broj očitovanja: 240

¹ Odgovori Ujedinjene Kraljevine analizirani su zasebno.

Pravo boravka u drugoj državi članici

„Htio bih imati točne informacije o tome koliko dugo mogu boraviti [u državi] bez prijave, gdje se mogu prijaviti te posebice jasnije informacije o pristupu zdravstvu.”

Citat jednog građanina EU-a

Pod određenim uvjetima građani EU-a imaju pravo boravka u drugoj državi članici EU-a osim u svojoj državi državljanstva. Polovica ispitanika prethodno je boravila u drugoj državi EU-a više od tri mjeseca.

Većina ispitanika izjavila je da je živjela u drugoj državi članici zbog posla i zbog obrazovanja/obuke te volontiranja.

Prije preseljenja u drugu državu članicu, osobni kontakti, informacije na internetu i služba za informacije u državi odlaska smatrani su najčešćim i najkorisnijim izvorima informacija.

Građani EU-a često žele prije preseljenja biti bolje informirani o temama poput socijalnih naknada, zdravstvenog osiguranja i prijave boravišta. Na slici 2. navedene su mjere podrške za koje mobilni građani EU-a smatraju da bi bile korisne.

Dvadeset osam ih je izjavilo da je doživjelo neki oblik diskriminacije na temelju svojeg državljanstva tijekom boravka u drugoj državi članici. To je uključivalo interakcije s bankama, tijelima vlasti i stanodavcima za koje su ispitanici smatrali da se prema njima odnose drukčije nego prema državljanima te države.

28

ispitanika izjavilo su da su doživjeli neki oblik diskriminacije na temelju svojeg državljanstva tijekom boravka u drugoj državi članici.

Slika 2. – Mjere podrške i njihova korisnost za preseljenje u drugu državu EU-a (broj ispitanika koji su odgovorili „Vrlo korisno” i „Prilično korisno”)

Mjere podrške	Sljedeći ih ispitanici smatraju „vrlo korisnim” ili „prilično korisnim”:	
	Prethodno su živjeli u drugoj državi članici EU-a najmanje tri mjeseca (135 ispitanika)	Prethodno nisu živjeli u drugoj državi članici EU-a najmanje tri mjeseca (136 ispitanika)
1. Sesija dobrodošlice organizirana na lokalnoj razini ili razini zajednice	99	108
2. Okrugli stolovi, radionice o specifičnim zadacima i vještinama	94	111
3. Društveni događaji s lokalnim stanovništvom ili drugim mobilnim građanima EU-a kako bi razmijenili iskustva	103	98
4. Internetska platforma za primanje i razmjenu informacija	118	120
5. Nacionalno web-mjesto na kojem se objašnjavaju prava mobilnih građana EU-a u nacionalnom kontekstu	111	114
6. Sustav identifikacije putem interneta diljem EU-a u svrhu e-uprave	103	102
7. Tečajevi jezika	117	115
8. Ostalo	12	10

Izvor: Anketa EU-a, javna rasprava o pravima građanstva EU-a 2020.

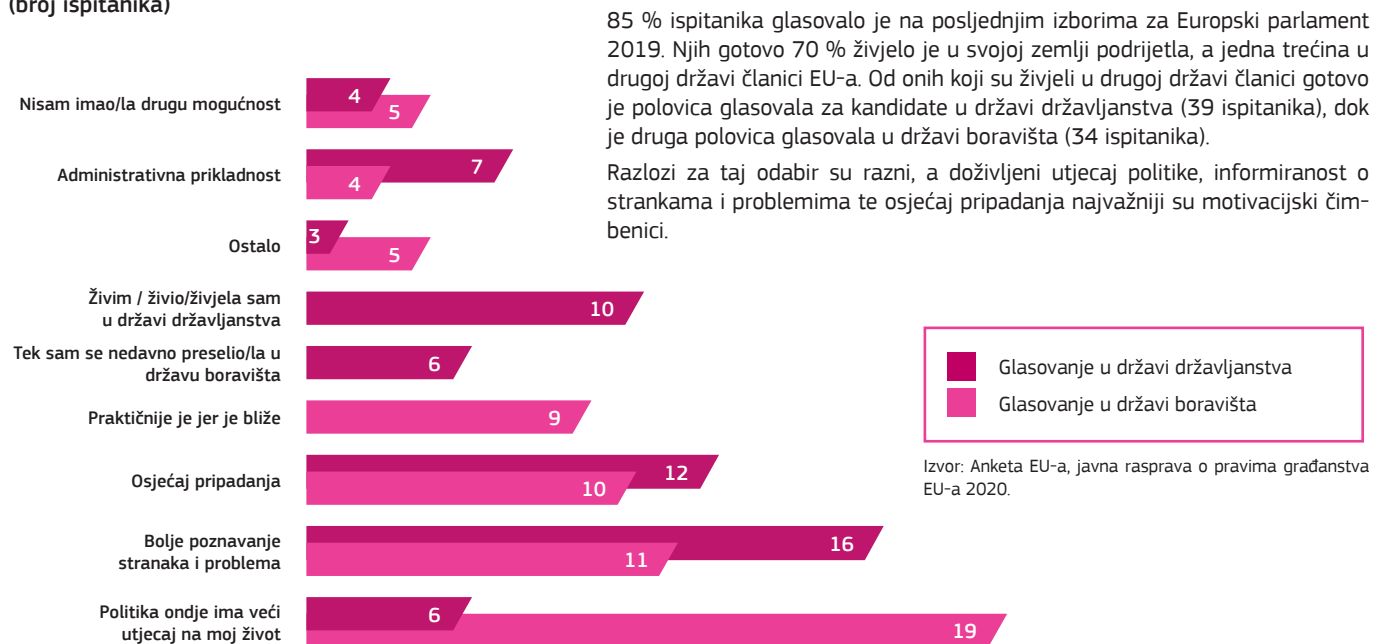
Dodatno, ispitanici su naglasili potencijal za:

- sustav identifikacije putem interneta diljem EU-a u svrhu e-uprave
- web-mjesta na razini države na kojima su objašnjena njihova prava

Pravo na glasovanje i kandidaturu

Mobilni građani EU-a imaju pravo na glasovanje i kandidaturu na izborima za Europski parlament u državi boravišta pod istim uvjetima kao i državljani te države. Osim toga, mobilni građani EU-a mogu glasovati i kandidirati se na lokalnim izborima u državi članici u kojoj borave.

Slika 3 – Razlozi za glasovanje u državi boravišta naspram glasovanja u državi državljanstva (broj ispitanika)

Elektroničko glasovanje ili glasovanje putem interneta građanima u inozemstvu činilo se praktičnijim i jednostavnijim za pristup. Međutim, potencijalna prevara, manipulacija glasovima i kibernetički napadi bili su među glavnim brigama ispitanika (odabralo ih je 173 i 161 ispitanika). Međutim, 120 ispitanika (46 %) i dalje smatraju da su prednosti elektroničkog glasovanja ili glasovanja putem interneta veće od rizika, dok 86 misli suprotno.

Više od polovice ispitanika podržava glasovanje putem pošte. Oni koji ga ne podržavaju boje se prevare i manipulacija te nemaju dovoljno povjerenja u ispravno funkcioniranje poštanskih usluga. Postoje razlike među državama članicama; više pozitivnih reakcija zabilježeno je u državama u kojima se već provodi glasovanje putem pošte na svakoj razini izbornog sustava.

Pravo na konzularnu zaštitu

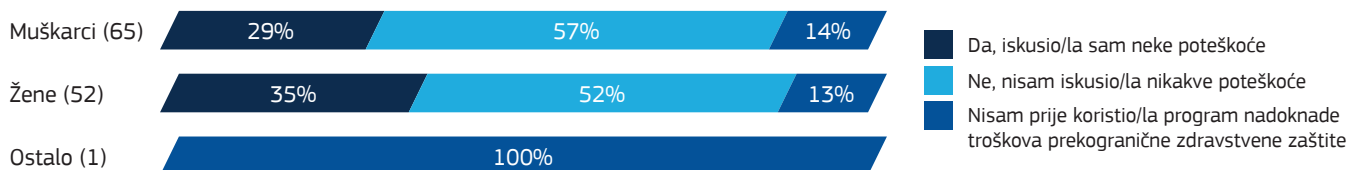
Kao dio svojih prava građanstva EU-a, građani EU-a imaju pravo tražiti pomoć od ambasade ili konzulata druge države članice EU-a ako se nađu u situaciji u kojoj im je potrebna pomoć izvan EU-a, a nema ambasade ili konzulata iz njihove vlastite države članice koja bi im mogla pomoći.

Gotovo četvrtina ispitanika putovala je u zemlju izvan EU-a u kojoj njihova država državljanstva nema ambasadu ili konzulat. Od tih 24 %, 13 % iskoristilo je svoje pravo na konzularnu zaštitu, prvenstveno zbog gubitka putničkih dokumenata. Općenito ispitanici smatraju da bi se ova podrška mogla više razviti i promicati. Ispitanici su izjavili da bi delegacije EU-a trebale preuzeti aktivniju ulogu u pomaganju nezastupljenim građanima EU-a, posebice kada je riječ o evakuaciji i repatrijaciji građana EU-a, izdavanju hitnih putničkih dokumenata te u podršci građanima EU-a koji su bili žrtve zločina ili su bili uhićeni.

Pojednostavljivanje mobilnosti i života u Europi

Iako će Komisija pružiti građanima poboljšane alate za zaštitu njihova zdravlja putem novog programa EU4Health, građani EU-a već imaju koristi od nekoliko prekograničnih direktiva. Primjerice, građani EU-a imaju pravo pristupa zdravstvenim uslugama u bilo kojoj državi članici kao i pravo na povrat troškova liječenja od osiguranja u svojoj državi boravišta. Iako građani EU-a često traže medicinske usluge u inozemstvu, postoji ograničeno iskustvo s nadoknadom troškova prekogranične zdravstvene zaštite.

Slika 4. – Iskustvo i poteškoće pri upotrebi programa nadoknade troškova prekogranične zdravstvene zaštite

Izvor: Anketa EU-a, javna rasprava o pravima građanstva EU-a 2020. Napomena: broj očitovanja: 240

Četrdeset i devet ispitanika živjeli su u jednoj državi članici, a radili u drugoj. Za 25 % njih to je rezultiralo dvostrukim oporezivanjem, dok ih je 39 % bilo izuzeto od oporezivanja u državi boravišta. Ispunjavanje poreznih obveza smatrano je zahtjevnijim u državi boravišta (57 %) nego u državi u kojoj rade (38 %). Jedini ispitanik koji je izjavio da je cijeli postupak bio veoma jednostavan naveo je da je unajmio poreznog savjetnika.

Utjecaj pandemije bolesti COVID-19

Utjecaj pandemije bolesti COVID-19 veoma je rasprostranjen, a reakcije na očuvanje javnog zdravlja, ali i gospodarstva, bile su brze. No izazovi ipak i dalje postoje. Prema Europskoj službi za građansku akciju, „**mobilni građani EU-a susreli su se s dosad neviđenim preprekama zbog trenutačne pandemije bolesti COVID-19**”.

Tijekom pandemije bolesti COVID-19, samo je 73 % ispitanika imalo boravište u državi članici koja nije njihova država državljanstva ili ih je pandemija bolesti COVID-19 iznenadila dok su putovali u drugu državu EU-a. Oko 50 ispitanika nisu imali poteškoća u pristupu informacijama na jeziku koji mogu razumjeti ni o koracima koje treba poduzeti ili o mogućnostima putovanja.

Kada je riječ o mjerama koje su donesene na nacionalnim razinama kao odgovor na pandemiju bolesti COVID-19, jeste li imali poteškoća u pristupu nečemu od sljedećeg dok ste bili u drugoj državi članici EU-a?	Da, imao/la sam poteškoća	Ne, nisam imao/la sam poteškoća	Nije primjenjivo	Ne znam	Broj ispitanika
1. Nužne informacije o pandemiji i koraci koje je potrebno poduzeti na jeziku koji razumijete	19 %	70 %	10 %	1 %	73
2. Nužne informacije o situaciji na granici u vašoj državi boravišta ili državi kroz koju ste putovali na jeziku koji razumijete	29 %	64 %	5 %	1 %	73
3. Postupak repatrijacije kako bi vam se pomoglo da se sigurno vratite kući	12 %	16 %	66 %	5 %	73
4. Nužni dokumenti iz vaše države državljanstva (poput obnovljenih identifikacijskih dokumenata)	16 %	26 %	52 %	5 %	73
5. Nužni dokumenti za vašu državu boravišta (poput dokumenata o boravištu ili viza za članove obitelji izvan EU-a)	15 %	22 %	56 %	7 %	73
6. Specifična zdravstvena podrška	18 %	32 %	48 %	3 %	73
7. Ostala specifična podrška, poput brige za djecu za neophodne radnike	6 %	15 %	72 %	7 %	72
8. Ostalo	14 %	9 %	58 %	19 %	43

Ukupno su 184 ispitanika (70 %) smatrali da su dobro informirani o situaciji, a 176 ispitanika (67 %) mogli su pronaći informacije o pandemiji koje su im bile potrebne putem nacionalnih institucija i institucija EU-a ili putem medija. Međutim, za gotovo 117 ispitanika (47 %) ispitanika mediji nisu pružili korisne informacije.

Zaključak

Građanstvo EU-a, jedinstveni pravni status, jedno je od najvažnijih postignuća europskog projekta. Praktično uživanje prava preko granica, poput prava na glasovanje, studiranje, rad ili život u drugoj državi članici EU-a utječe na svakodnevni život svih Europljana, a zaštita i promicanje tih prava ključni su za rad Komisije. Pandemija bolesti COVID-19 dodatno je naglasila koliko su prava građanstva EU-a važna.

Ova je javna rasprava pružila Komisiji vrijedne uvide u nastojanja da se građanima EU-a pruže konkretne koristi kada je riječ o učinkovitom ostvarivanju njihovih prava građanstva EU-a.